

1994 - 1995 ADALET YILI AÇIŞ KONUŞMASI - Müfit UTKU Yargıtay Birinci Başkanı

1994 - 1995 Adalet Yılı'nın açılışı münasebetiyle düzenlenen törenimizi yüksek huzurlarıyla onurlandıran siz seçkin konuklarımızı ve değerli meslektaşlarımızı saygıyla selamlıyor, teşekkürlerinizden dolayı hepinize en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Yaşamlarının büyük bölümünü Türk yargısına hasrederek özverili hizmetlerde bulduktan sonra emekliye ayrılan değerli Yargıtay Daire Başkanları; İhsan Özmen, Ayhan Kılıçcioğlu, Turgut Uygur, Yargıtay Üyeleri; Şefik Çolak, Ömer Gökna, Rauf Yardımcı, Yusuf Yılbaş, Settar Atabek ve Coşkun Özaydın'a, Hakim ve Cumhuriyet Savcılarıyla, diğer yargı görevlilerine, hukuka ve adalete sağladıkları unutulmaz katkılarında dolayı şükranlarımı, bundan sonraki yaşamları içinde sağlık, esenlik ve mutluluk dileklerimi sunuyorum. Ebediyete göçen Yargıtay Onursal Başkanı Ferruh Adalı ile Daire Başkanı ve Üyeleri; Ali Rıza Önder, Mustafa Saygın, İbrahim Gaffaroğlu, Saim Olgun, Ömer Könu, Halit Ziya Ekmekçioğlu, Tahir Nevzat Doğan ve Murat Alimoğlu ile aynı dönem içerisinde vefat eden Hakim, Cumhuriyet Savcısı ile diğer meslektaşlarımızı, Kurum olarak yaşadığımız müessif ve talihsiz yangın felaketinde yitirdiğimiz Onikinci Hukuk Dairesi Başkanı Sayın Burhan Cahit Kadılar'ı minnet ve tazimle anıyor, aziz ruhlarına Ulu Tanrı'dan rahmet niyaz ediyorum.

Çeşitli uygarlıkların kesiştiği bir bölgede, Doğu ile Batı arasında bir köprü oluşturan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin, engin tarihi tecrübesi, işletilmeye elverişli yeraltı ve yerüstü kaynakları ve zengin insan gücü ile parlak bir gelecek vadeden ender ülkelerden biri olduğu, bugün yerli ve yabancı yetkililerce sık sık ifade edilmektedir. Ortak değerlerde birleşilip, Ülkemizin, dünyanın bu en stratejik bölgesindeki özel konumu ve tarihsel, kültürel, ekonomik, sosyal ve politik birikimi rasyonel bir biçimde kullanıldığı takdirde çok kısa bir süre içinde büyük bir güç oluşturacağı olasılığı, kuşkusuz bizleri ve dostlarımızı sevindirmekte, iç ve dış düşmanlarımızı ise kaygılandırmaktadır. Ancak dış kaynaklı olarak zaman zaman ideolojik, zaman zaman etnik ve bazı zaman da dinsel bir görünüm altında ortaya çıkmış ve çıkacak olan gerginlik ve sürtüşmelerin, demokratik ve laik bir hukuk devletinin gereklerine uygun biçimde son bulacağından ve Türkiye'nin layık olduğu toplumsal düzeye en kısa sürede ulaşacağından kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

Bu süreçte gözardı edilemeyecek bazı olgulara değinmek istiyorum. Bilindiği üzere, bazı iç ve dış odaklardan programlanan ayrılıkçı terör eylemleri, Ulusumuzun birliğine, Ülkemizin bütünlüğüne ve devleti n teklğine yönelik bulunmaktadır. Çocuk, genç, kadın, yaşlı demeden, ahlaki ve insani hiçbir değer gözetmeyerek insanlarımızı öldüren, kahraman güvenlik güçlerinin kararlı mücadelesi karşısında tutunamayınca, bu kez haince ve alçakça sivil hedeflere bombalar yerleştirerek varlığını sürdürmeye çalışan terör örgütü, devletin tüm güvenlik güçleriyle vermekte olduğu mücadele ile eninde sonunda yok edilecektir. Terör; sadece hükümetlerin değil, tüm birey ve

kurumlarıyla devletin sorunudur. Terörün hedefi; demokrasimizdir, ulusal bütünlüğümüzdür, üniter devletimizdir.

Yargı gücünü Yüce Türk Milleti adına kullanan Hakim ve Cumhuriyet Savcılarımızın; çağdaş, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ni koruma konusunda bugüne kadar verdiği ödünsüz mücadeleyi, bundan sonrada sürdürmeye kararlı olduğunu ve bunu hem bir görev, hem de bir ahlak ve vicdan borcu olarak gördüğünü vurgulamak isterim.

Bu yılın başlarında, özellikle Türkiye Cumhuriyeti'ne, O'nun temel ilkelerine ve kurucusu Yüce Atatürk'e karşı bazı çevrelerden gelen saldırıların gittikçe yoğunluk kazanması, Ülkemizin birlik ve beraberliğe her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyduğu bir dönemde Yargıtay'ımızı derinden üzmüştür. Atatürk'ü ve kişiliğini anlayamayan, O'nun, ulusal bağımsızlığımızı elde etmemiz ve kıskançlıkla savunmamız, ulusak kimlik, kültür ve manevi değerlerimize bilinç ve övünçle sahip çıkmamız, ekonomik, politik ve sosyal istikrar içinde gelişmemiz doğrultusunda gerçekleştirdiği çağdaş hamlelerle Ülkemize, bütün dünyanın kabul ettiği gibi tarihin en üstün dönemini yaşattığı gerçeğini göremeyen saldırganlara en güzel yanıtı, Yüce Türk Milleti kendisine yakışan bir vakarla vermiştir. Büyük Atatürk'ün gerçekleştirdiği ve herkesin düşünce ve inanç özgürlüğünün, dolayısıyla demokrasinin güvencesi olan laik devlet düzeninin her zaman ve yılmaz savunucuları olarak Atatürk'e yapılan her türlü saldırıyı şiddetle ve nefretle kınadığımızı yinelemek isterim.

Sayın Konuklar

Pozitif hukukumuzda 1937 yılında temel bir ilke olarak girmiş bulunan laiklik, gerek toplumun büyük çoğunluğunun mensubu olduğu İslam Dini'nin özellikleri ve gerekse kökleri XVIII. yüzyıl başlarına kadar inan, ancak hayata geçirilmesi Atatürk'ün önderliğinde kazandığımız Kurtuluş Savaşı'nı izleyen yıllarda sağlanabilmiş, Batılılaşma ve çağdaşlaşma hareketi, ülkenin içinde bulunduğu koşullara uygun bir muhteva gerektirmesi nedeniyle Batıdaki'lerden farklı bir anlam ve kapsam, 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nda açık şekilde belirlenmiştir. Bu Anayasa'nın "Cumhuriyetin nitelikleri" başlıklı 2. maddesinde; "Türkiye Cumhuriyeti, toplu mun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içerisinde insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, laik ve sosyal bir hukuk devletidir" kuralına yer verilerek, Devletin laik niteliği vurgulanmıştır. "Değiştirilemez Hükümler" başlıklı 4. maddede aynı doğrultuda olarak "Anayasanın 1. maddesindeki Devlet Şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2. maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3. maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez" hükmüne yer verilmiştir. "Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılmaması" başlıklı 14. maddesi "Anayasada yeralan hak ve hürriyetlerden hiçbirisi, Devletin, Ülkesi ve Milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devleti'nin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, temel hak ve hürriyetleri yoketmek, Devletin bir kişi veya zümre tarafından yönetilmesini veya sosyal bir sınıfın diğer sosyal sınıflar üzerinde egemenliğini sağlamak veya dil, ırk, din ve mezhep ayrımı

yaratmak veya sair herhangi bir yoldan bu kavram ve gö rüşlere dayanan devlet düzenini kurmak amacıyla kullanamazlar" hükmünü içermektedir. "Din ve vicdan hürriyeti" başlıklı 24. maddenin son fıkrasında; "Kimse, devletin sosyal, ekonomik, siyas i veya hukuki temel düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırmak veya siyasi veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz" denilmektedir.

Bu hükümlerin ışığı altında konu ele alınacak olursa, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, devlet işlerini açık ve kesin biçimde din işlerinden ayırmıştır. İslamiyet'in, Allah ile kul arasındaki ilişkileri düzenlemesinin aynısına, asırlar boyu uygulanış biçimiyle dünya hayatı ile ilgili olarak idari ve hukuk düzenine ilişkin hükümler de içermesi nedeniyle laiklik ilkesinin benimsenmesi kolay olmamıştır. Kaynağını, özünü ve gücünü Tanrı'dan ve O'nun kutsal kitaplarından aldığı varsayılan, bu suretle de bizatihi kutsal bir otorite konumunu kazanan, dolayısıyla kişiyi ancak kul, toplumu da ancak teba kabul etmekle onları bir güç olarak tanımayan geleneksel devletlerin, ulusal devlet gibi yükselen yeni değerler karşısında varlıklarını sürdürmemeleri ve yerlerini çağdaş devlete bırakmaları, insanlığın gelişmesinin kaçınılmaz bir sonucu idi. Bu süreçte kutsal otoritenin, yerini halk egemenliğine bırakması, dolayısıyla devletin güç kaynağının, evrensel manada hukukun üstünlüğü anlayışı içinde bizahati ulusal irade olması ve bunun gereği olarak devletin laikleşmesi de kaçınılmazdı. Türkiye'de de böyle olmuştur. Üstelik bu dönüşüm Batıdaki emsalleri gibi kanlı bir süreçte değil, belirli bir dönem baskısı da olsa, genel olarak barışçı bir süreçte gerçekleştirilmiştir. Yönetimin laikleşmesi sayesinde ki, bizatihi kutsal dinimiz ve diğer dinler, onların kurumları, kişilerin dinsel inanç, kanaat, ibadet ve ifade özgürlükleri, barışçı ve hoşgörölü bir biçimde teminat altına alınmıştır.

Nitekim, laiklik ilkesi gereği Devlet, vatandaşlar arasında din ve mezhep ayrımı yapamaz. Anayasa'nın 10. maddesine göre; "herkes, dil, ırk, renk, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir". Yine bu laik anlayış içinde Anayasa, din ve vicdan hürriyetini vatandaşlar için temel bir hak olarak güvence altına almıştır. Gerçekten 24. maddede; "herkesin vicdan, dini inanç ve kanaat hürriyetine sahip olduğu, kimse nin ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamayacağı, dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamayacağı ve suçlanamayacağı" kurallarına yer verilmiştir. Yine aynı maddede, 14. madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dini ayin ve törenlerin serbest olduğu vurgulanmıştır. Bütün bu hükümlerden anlaşılacağı gibi laiklik, hiçbir zaman dinsizlik ya da din düşmanlığı şeklinde anlaşılabilir. Aksine, bu ilke ile, din ve vicdan hürriyeti güvence altına alınmıştır.

Her temel hak gibi, din ve vicdan hürriyeti de sınırsız değildir. Ayrıca, Anayasa bu hakkın istismarını ve kötüye kullanılmasını yasaklamıştır. 24. maddenin son fıkrasına göre; "kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasi veya hukuki temel düzenini din kurallarına dayandırma veya siyasi veya kişisel çıkar sağlama amacıyla dini veya din duygularını ya da dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz". Bu hüküm karşısında, herhangi bir ger çek kişinin veya bir hükmi şahsın, İslamiyet'in devlet idaresi ile ilgili kurallarına göre ülkenin yönetilmesi ya da hukuk sisteminin İslami esaslar uyarınca değiştirilmesi yolunda eylem veya faaliyette bulunması olanağı yoktur.

Türkiye'de uzun yıllar süren bir gelişme sonucu ulaşılan toplum düzeyinde, devlet işleri din işlerinden tamamen ayrılmış ise de, Devletin din üzerinde denetim yetkisi vardır. 3 Mart 1924 tarihinden beri Diyanet İşleri Başkanlığı, Devlet yapısı içinde yer almaktadır. Anayasa'nın 136. maddesi bu konuda, "Genel idare içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı, laiklik ilkesi doğrultusunda bütün siyasi görüş ve düşüncülerin dışında kalarak ve milletçe dayanışma ve bütünleşmeyi amaç edinerek, özel kanununda gösterilen görevleri yerine getirir" demektedir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın "genel idare" içinde yer alması, Türkiye'deki laiklik ilkesinin Batı ülkelerinde öngörülen klasik laiklik anlayışından ayıran önemli bir özelliğidir. Devlet ve dinin

birbirinden bağımsız olarak varlıklarını sürdürmelerinin daha doğal olacağı akla gelebilirse de, Türkiye'nin koşulları, dini faaliyetlerin Devlete bağlı tutulmasını gerektirmiştir. Cumhuriyet'in kurulmasından sonraki büyük inkılap hareketlerinin doğurduğu siyasi zorunluluk sonucu "genel idare" içinde yer alan Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bu durumunu sürdürmesinde bugün için de yarar ve hatta zorunluluk vardır.

Sayın Konuklar

Konuşmamın bu bölümünde Yargı bağımsızlığı ve yargıç teminatı ile yargılama ve medya ilişkisine değinmek istiyorum :

Mahkemelerin bağımsızlığı ve hakimlik teminatı, öneminden dolayı Anayasa ile düzenlenmiştir. Bağımsızlık ve teminat kuşkusuz keyfiliğe yol açacak kavramlar da değildir. "Hakimler; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak, vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler" demek suretiyle Anayasa, bağımsızlığı düzenlenmiştir.

Adalet, ancak bağımsız yargı ve teminatlı yargıçlarla sağlanabilir. Hakimlerin bağımsız olduğunun yazılması yargının bağımsızlığı için yeterli değildir. Bu bağımsızlığı sağlayacak çarelere, teminatlara ihtiyaç vardır. Bu teminatlardan en önemlisi Anayasamızın 159. maddesinde yer alan Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'dur. Ancak, uygulamadan çıkan sonuçlara nazaran, Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nda köklü değişiklikler yapılmalı, adli yargı ve idari yargıya mensup hakim ve savcılar yönünden ayrı ayrı kurullar oluşturulmalıdır. Seçimler doğrudan doğruya ilgili genel kurullarca yapılmalı, Kurul'un asıl üyelerinin yüksek mahkeme ile ilişkileri geçici olarak kesilmeli, ayrı bir bütçesi ve sekreteryası olmalıdır.

Halkın bilgilendirilmesi bağlamında anlatım özgürlüğünün önemi gözardı edilemez. Bu konuda başta medya olmak üzere tüm kitle iletişim araçlarına görevler düşmektedir. Anlatım özgürlüğünün yansız ve yüksek düzeyde kullanılması, kamuoyunun aydınlatılmasında temel ilkedir. Bu, toplum menfaatleri için hizmet veren, toplum desteği ve güvenine ihtiyaç duyulan yargılama sürecine de aynı ölçüde yansıtılmalıdır. Yargı; kuşkusuz delil, belge ve bilgiden yoksun şekilde boşlukta görev yapamaz. Anlaşmazlıkların çözüm yerinin mahkemeler oluşu, konu hakkında uzman kişiler arasında, mesleki yayınlarda, medyada veya kamuoyunda tartışma yapılamayacağı anlamına gelmemelidir. Konuşan, şeffaf ve demokrat toplum olma özelliği bakımından da bu husus son derece önem taşımaktadır. Ancak; yargılamanın da yalnızca bağımsız yargıya ait olduğunu unutmamak gerekir.

Kitle iletişim araçlarının, adaletin etkiden yoksun bir ortamda işlemesi ilkesini zedelemeyen, mahkemelerde devam eden davalar hakkındaki gelişmelerle ilgili fikirlerini kamuoyuna sunması demokratik bir gereksinimdir. Medyanın bu görevinin yanısıra halkın da "öğrenme hakkı" bulunduğunu unutmamak gerekir. Ancak; bu özgürlüğün deontolojik olduğu kadar, yasal bir zemin üzerinde kullanılması gerektiği bilincinin de yerleşmesi lazımdır. Ceza kovuşturması ve davası bakımından suijeneris nitelik taşıyan bu konu, devam eden kovuşturma ve yargılama ile ilgili olarak yargının ağır eleştiriye maruz kalmasını önlemek bakımından Türk Ceza Kanununun 159, Basın Kanununun 30. maddesi ve diğer yasalardaki sınırlamaları doğallaştırmaktadır.

Kitle iletişim araçlarında çıkan haberlerin suç duyurusu olarak kabul edilmesi, yargının medyaya duyduğu güvenin bir ifadesidir. Aynı duyguyu, medyanın da yargıya karşı beslemesi beklenmelidir. Yargılama ve sonuçlarının, sınırlamalara rağmen kamuoyunda tartışılır hale getirilmesi, kamu vicdanının yanlış yönlendirilmesi ve Adliye'ye karşı duyulan güvenin sarsılması sonucunu doğuracak çok tehlikeli bir durum olarak değerlendirilmelidir.

Toplumun bilgilendirmekle, onun öğrenme hakkını kullanmasına da hizmet gibi fevkalade önemli görevler üstlenen medya; bu misyonuna ve hak ve hukuku aşarak salt kazanç, iş ve duygu sömürsü gibi etkenlerle yansız olma özelliğini yitirip, birey ile kurumların onurunda büyük yaralar açmaya, onların savunma haklarını çiğnemeye kadar varan beyan ve

davranışlarda bulunduğu iddiasıyla karşılaştığında, kendini aklamak için yine yargının tartışılmaz güvenine sığınmak zorunda olacağını gözardı etmemelidir.

Sayın Konuklar

Burada, Türkiye'mizin gündeminde bir süredir önemli bir yer tutan reform konusuna da bir nebze değinmek istiyorum.

Reform; global toplumsal sistem içinde işlerliğini kaybeden bir alt sistemin, günün ve geleceğin ihtiyaçlarına cevap verebilmesi amacıyla köklü ve kalıcı nitelikte yapısal ve biçimsel bir değişikliğe uğraması felsefesini taşır. Özellikle dünyamızın bugünkü konumu her yönden küreselleşme sürecinde, bu sürece katılan toplumların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik değer, kural ve kurumlarının, belirli aralıklarla, belirli değişimlere uğraması kaçınılmazdır. Türkiye'miz de bu gelişmeden soyutlanamayacağına göre, ekonomik, politik, sosyal ve hatta kültürel sistemlerin de belirli aralıklarla, belirli yenilikçi hareketlere ya da reformlara girişmek durumunda kalması doğaldır. Ancak bu süreçte, sosyal sistem içinde yer alan hukuk sistemini, diğer alt sistemlerdeki değişim ve gelişimlerle etkileşimlerinin, ahenkli ve dengeli bir toplumsal gelişmeyi engellemeyecek, tersine onu teşvik edecek ve hızlandıracak bir yönde gerçekleştirilmesi gereği gözardı edilmemelidir. Bu bakımdan, sosyal sistemimizde, öncelikli hukuk ve yargılama sistematiğimizden başlanarak, zaman içinde, diğer sistemlerdeki gelişmelerle bütünleşmeye açık, ancak hukukun üstünlüğü kuralına halel getirmeyecek esenlikte bir yeniden yapılanma gereği, bu reform ya da yenilikçi girişimin temel hedefi olmalıdır.

Bu bağlamda; zamanı, emeği ve mali kaynakları mümkün olduğunca ekonomik harcamak ve Yargı'yı her türlü yanlış değerlendirme ve tartışmaların dışına çekmek zorundayız. Bu nedenle; bilgi teknolojilerine yer verilen modernizasyon döneminin hızla hayata geçirilmesi gerekmektedir. Modernizasyona giden yolda ne tür hazırlıkların, hangi başlıklar altında ele alınması gerektiğini farklı açıdan ele almayı sağlayacak yeni konular üzerinde fikir yürütmekte yarar görüyorum.

Bunlar :

- Hukuk sisteminin bütünlüğü,
- Diğer sistemlerle ilişkiler,
- Toplumun bilinçlenmesi,
- Hukuk araştırmalarının yetersizliği ve yeni yöntemlerin bulunması,
- Anayasal tartışmalar,
- Bütçe sorunları,

şeklinde düşünülebilir.

1- Hukuk Sisteminin Bütünlüğü

Çağdaş, yenilikçi ve hukuk devleti anlayışına uygun bir sistemde yer alacak sektörlerde "GÜÇLERİN AYRILIĞI" düşüncesinin artık yeni bir bakışla ele alınması gerekmektedir. Sektörler arası görev ve sorumlu luk ilkelerini bozmayacak şekilde ortak paydaların

belirlenmesi, koordinasyon ve güçbirliği yollarının araştırılarak kalıcı bir yapı haline getirilmesi, adaletin dağıtılmasında son derece önem taşımaktadır.

Çağdaş hukuk devleti anlayışının yerleşmesinde sadece yürütme, yasama ve yargılama sistemlerine değil, bunlarla birlikte toplumun bütün kesitlerine önemli görevler düşmektedir.

Hukuk eğitim kurumlarını, üst yargı organları, adliye teşkilatını, araştırma kurum ve kuruluşlarını ve baro teşkilatını sistemin bütünü içinde ele alıp, bunlar arasındaki güç dengelerini yeni bir anlayış la kurmak ve geliştirmek, modernizasyon bakımından önem taşımaktadır.

2- Diğer Sistemlerle İletişim

İçinde bulunduğumuz hukuk ve yargılama sisteminin, toplumdaki ilgili diğer katmanlarla ciddi iletişim ve koordinasyon sorunları mevcuttur. Yargı hizmetlerinin yerine getirilmesinde ihtiyaç duyulan ve diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği gerektiren konularda gecikmeye yol açan uygulama ve yöntemler terk edilmeli, sağlıklı ve seri işleyen yeni yöntemler geliştirilmelidir.

3- Toplumun Bilinçlenmesi

Çağdaş hukuk devleti anlayışının yerleşmesinde yasama, yürütme ve yargılama sistemlerinin yanısıra toplumun bütün kesitlerine önemli görevler düşmektedir.

"Yasaları bilmemek mazeret değildir" ilkesinin kamuoyunda işlerlik kazanması, ciddi bir bilinçlendirme ve eğitim hizmetleriyle müm kündür.

Devlet; vatandaşını, kurum ve kuruluşları hukuka karşı bilinçli hale getirecek politikaları hayata geçirdiği takdirde hukuk devleti olma sıfatına yakışır bir konum alacaktır.

Hukuka karşı bilinçli toplumlarda, yasaları ihlal etme eyleminin azalacağı düşünülürse, bu durumun yargıdaki iş yüküne de yansıtacağı bir gerçektir.

Bilinçlenme sürecinde mesleki şovenizme yer vermeyen düşünce ve anlayış yerleştirilmesine de çaba gösterilmelidir.

4- Hukuk Araştırmalarının Yetersizliği Ve Yeni Yöntemlerin Bulunması

Hukuk ve yargı sisteminin içinde bulunduğu durumun toplumsal değerlerle birlikte analizine yer verilecek araştırma ve inceleme sonuçları, yeni politikaların üretilmesi bakımından son derecede önem taşıma ktadır.

Ülkemizde bu konuda önemli eksiklikler olduğu gözlenmektedir. Hiçbir siyasi otoritenin etkisi altında kalmayan hukuk araştırma merkezlerinin kurulması ve teşvik edilmesi Türkiye'de yargının modernizasyon unda gözardı edilmemelidir.

1992 yılı Adalet İstatistiklerine göre, genel olarak ceza mahkemelerince verilen kararların %15.2'sinin beraatle sonuçlanması ve özelde bu oranın Ağır Ceza Mahkemelerinde %31.5'e, Devlet Güvenlik Mahkeme lerinde %40.9'a yükselmesi, sistemin sağlıklı çalışmasının belgelenmesi bakımından konuya dinamik bir açıdan yeni işletim yöntemleriyle yaklaşılması, endüstrideki modern işletim tekniklerinden yargılamada olabildiğince yararlanılması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

a) Adliye öncesi uzlaşma ve sulh tekniği

Ülkemizde adliye öncesi uzlaşma zeminleri son derece yetersizdir. Taraflar arası gerilimler adliyelerdeki davalar yüzünden artmakta, zaman zaman yeni ihlallere ve adli vakaların doğmasına, sonuçta da iş yükündeki artışlara neden olmaktadır. Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü tarafından yapılan istatistikler, çarpıcı sonuçları göstermektedir.

Bu bağlamda; hukuk davaları ile ceza davalarının yargılanması arasında çok yakın ilişki olduğu; etkin ve verimli bir hukuk yargılama sistemi ile ceza mahkemelerine gelecek iş yükünde önemli ölçüde azalma olacağı gözardı edilmemelidir. Bu durumun bilimsel geçerliliğini saptamak üzere kıdemli Cumhuriyet Savcıları ile Hakimler arasında yapılacak anket çalışmaları yeterli olacaktır.

1988 yılında sulh olma oranı % 1.9 iken, 1992 yılı verilerine göre bu oran % 0.9'a düşmüştür. Sosyal yapı bakımından da son derece önem taşıyan bu düşme, aynı zamanda toplum bireyleri arasındaki iyiniyet ve anlaşma yeteneğinin giderek zayıfladığını göstermektedir. Bu durumu giderecek yöntem ve tekniklere şiddetle ihtiyaç duyulmaktadır. Hukuk düşünür ve uygulayıcılarına bu hususta önemli görevler düşmektedir. Eksikliğin giderilmesi için hukuk eğitiminin her evresinde SULH TEKNİĞİ konusunda dersler okutulmalıdır.

b) Temyiz sürecinde gerçeği yakalama

Problemlerin analiz ve çözümlenmesinde emin ve sağlıklı sonuçların alınması sağlam veriler, geçerli teorem ve hipotezler ile objektif davranan uygulayıcılara ihtiyaç duyulması, matematik anlayışının teme lini teşkil eder. Psikolojik etkiler ve kişisel tercihler çözüm arayışlarında çoğunlukla "doğrudan" uzaklaşmaya neden olur. Elde edilen bir çözüm sonucunun doğruluğu ise ancak farklı koşullarda yapılan testlerin de sağlıklı olmasıyla anlaşılır.

Hukuki problemlerin çözümünde de aynı matematik düşünce yaklaşımın var olması gerekir. Hukuk sistematiğini oluşturan kavram ve kuramların, yargı mensupları tarafından yerinde ve kişisel yanılığ payları dahil hiçbir dış etki altında kalmadan kullanılması, davalar hakkında elde edilen sonuçların temyiz aşamasında varılacak onama nitelikli karar yüzdesini arttıracaktır.

5- Anayasal Tartışmalar

Anayasa, sadece toplumsal bir akit ve yasal bir belge şeklinde kabul edilmemeli, herşeyin üstünde, ahlaki bir değer şeklinde düşünülmelidir. Anayasal hak ve özgürlüklerin nasıl ve kimler tarafından ne şekilde kullanılabilirdiği, toplumun bu temel yasaya karşı duyduğu sağduyunun göstergesidir. Kişilerin hak ve özgürlüklerinin verilmesinde Devletin takındığı tavır son derece önemlidir. Hak ve özgürlük arayışının bizatihi yürütme organları tarafından desteklenmesi ve genişletilmesi Hukuk Devleti olmanın temel unsuru olarak ele alınmalıdır. Profesör Faruk EREM'in "Haklar, Anayasalarda, en güzel şekilde ifade edilmiş olarak cömertçe, bol bol dağıtılır ama bir elden verilen bu hakları, iktidarlar, sonradan çıkardıkları hakların kapsam ve kullanım biçimini belirleyen yasalarla iyice sınırlandırır, öteki elleriyle geri alırlar" ifadesinin önemli bir tesbit olduğu gözardı edilmemelidir.

6- Bütçe Sorunları

Yargının yalnızca tüketici bir hizmet sektörü olduğunu düşünmek, yürütmenin bütçe ve planlama organlarını ciddi yanıtlara sürüklenmektedir. Hizmet sektörü olmasının yanısıra; toplum üzerinde yarattığı etkiden dolayı ekonomik değerler ve doğrudan kaynak yaratma sonuçları, yargının aynı zamanda bir gelir getirici sistem olduğunu ortaya koymaktadır. Adalet Teşkilatını Güçlendirme Fonu, noter harçları, para cezaları, yargı harçları gibi gelirlerin giderlere oranı incelendiğinde aşağıdaki durum ortaya çıkmaktadır :

1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993

38.0 37.8 51.3 46.1 45.3 38.1 34.3 23.5 25.2 28.2

Bu duruma karşın; kamu yargı hacmalarının Gayri Safi Milli Hasıla'ya oranı dikkate alındığında adalet hizmetlerinin iyileştirilmesi çabalarına gereken önemi verecek yeterli düzeyde kaynak ayrılması sağlanmalıdır.

Adalet hizmetlerine ayrılan pay oranları yıllara göre aşağıdaki gibidir :

<u>1980</u>	<u>1981</u>	<u>1982</u>	<u>1983</u>	<u>1984</u>	<u>195</u>	<u>1986</u>	<u>1987</u>	<u>1988</u>	<u>1989</u>
1.09	1.05	1.26	1.18	1.11	1.02	1.12	1.23	1.12	1.36
<u>1990</u>	<u>1991</u>	<u>1992</u>	<u>1993</u>						
1.54	1.56	1.59	1.44						

Değerli Konuklar

Toplumda ortaya çıkan yeni ihtiyaçlar, yeni yasaların yürürlüğe konulmasını gerektirmektedir. Her yeni yasa, beraberinde yeni uyumsuzlukların doğmasına neden olmakta, bu durum mahkemelerimizin iş yükünün artmasına yol açmaktadır. Dava sayısının süratle artmasının sonuçlarından biri de, davaların uzun sürmesidir. "Geciken adalet, adaletsizliktir" düşüncesinden hareketle, mahkemelerin iş yükünün azaltılması hususundaki düşüncelerimi geçen yılki adalet yılını açış konuşmamda açıklamıştım. Sekiz anabashi altında belirttiğim önlemlerden birinin kanunlarda yapılacak değişiklikler olacağını vurgulamıştım. Bu bağlamda, Adalet Bakanlığı'nca hazırlanıp TBMM.'ne sunulan ve Genel Kurul'un gündeminde bulunan adaletin hızlandırılması ve yeniden yapılanma ile ilgili tasarıların bir an önce yasallaşmasının büyük yararlar sağlayacağı inancındayım.

Geçen yıl Yargıtay Başkanlığı'na seçilmemden sonra, Yargıtay'ın kabarık iş yükünü azaltma ve her dairedeki işin bekleme süresini en aza indirmeye yönelik olarak bazı öncelikler belirledim. Adalet Bakanlığı'ndan 60 Tetkik Hakimi kadrosu sağladık. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'da çok kısa sürede tetkik hakimlerinin atamasını yapınca, Yargıtay'ın değerli Daire Başkanı ve Üyesi arkadaşlarımızla yaptığımız özverili çalışmalar sonunda, bugün, Yargıtay Dairelerimizin çok büyük bölümünde, dava dosyalarının dairesine intikal ettiği ay içerisinde sonuçlandırılması sürecine girilmiştir. 1993 yılından 1994 yılına 90.444 dava dosyası devredilmişken, 1994 yılının ilk 6 ayında ise gelen 201.648 işe karşılık 25.608 fazlasıyla 227.256 davanın temyiz incelemesi yapılmış, bir önceki yılın birikiminin 3'te 1'e yakını eritilmiştir. Bu yılın sonunda tüm dairelerimizde dava dosyalarının sıfırlanması hedeflenmiştir. Özverili çalışmalarından ötürü Yargıtay'ımızın değerli Başkan ve Üyeleriyle, Hakim, Cumhuriyet Savcısı ve diğer çalışanlarına huzurlarınızda teşekkür etmeyi yerine getirilmesi gereken onurlu bir görev sayıyorum.

Yargının hızlandırılması konusunda alınması gereken önlemler içinde modern teknoloji ve bilgi sistemlerinden yeterince yararlanılması ve bu konuda ihtiyaç duyulan potansiyellerin hayata geçirilmesini ciddi şekilde ele almalıyız.

Zamanı, emeği ve mali kaynakları mümkün olduğunca ekonomik harcamak ve Yargı'yı her türlü yanlış değerlendirme ve tartışmaların dışına çekmek zorundayız. Bu nedenle; bilgi teknolojilerine yer verilen modernleşme dönemi içine giren Türkiye'de yapılan çalışmalar ve sağlanan bilgi birikiminin kamuoyuna hızla aktarılmasında Yargıtay camiası olarak üzerimize düşeni yapmaya hazır bulunduğumuzu samimi şekilde ifade etmek istiyorum. Başkanlığımız tarafından alınan önlemler içinde yer verilen bilgi işlem faaliyetleri kapsamında, Başbakanlık tarafından kurulan mevzuat bilgi bankasıyla bağlantı tesis edilmiş olup, meslektaşlarımızın kullanımına sunulmuştur. Ayrıca; kurulan bilgi sistemi sayesinde bize intikal eden dosyalar

hakkında yürütülen hizmetlerin son durumu hakkında bilgi talep eden vatandaşların, telefonla başvuruları dahil, anında cevaplandırılmaktadır. Emsal kararların bilgi bankasına yüklenmesi için yürütülen faaliyetlere de yoğun şekilde devam edilmektedir.

Kırtasiyecilik, zaman ve kaynak ısrafının önlenmesi amacıyla alınan önlemler içinde düşünülen büro otomasyonu çalışmalarından :

- *Bütün hukuk ve ceza dairelerinin, kararlarının hazırlanması dahil tüm yazışmalarının yürütülmesi,*
- *Dosya ve evrak takibinin yapılması,*

amaçlanmaktadır.

Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme Genel Müdürlüğü tarafından geliştirilen mevzuat bilgi bankasından Yargıtay Üyeleri, Tetkik Hakimleri ve Cumhuriyet Savcılarının yararlanması düşüncesiyle tesis edilen sistemle hizmet verilmektedir.

Yargıtay dairelerince verilen kararlar hakkında, tüm yargı teşkilatı ile hukuk kesiminin ihtiyaç duyduğu içtihat veri tabanının hizmete sunulması amacıyla; ilk aşamada Başkanlığımız Kütüphanesi ile Yayın Müdürlüğü'nde tesis edilen sistemdeki karar özetlerinin muhafazası ve daireler bazında verilen yeni karar özetleri ile güncelleştirilmesi için gerekli önlemler alınmış ve tam metin halinde örnek içtihatları içerecek bilgi bankası oluşturulmasına geçilmiştir.

Başkanlığımıza intikal eden işler hakkında ilgili kuruluşlar ile vatandaşları bilgilendirmek ve iç hizmetin daha akıcı olmasını temin etmek bakımından telefon ve faksla başvurulara izin verebilecek bir enformasyon projesine işlerlik kazandırılmış olup, vatandaşlar artık Yargıtay'a dosyalarının gelip gelmediğini, geldiyse dosyalarının hangi aşamada olduğunu öğrenmek için Yargıtay dairelerini aşındırmaktan kurtulmuşlardır. Yargıtay'daki dosyalarını merak eden vatandaşlar 417 44 94 numaralı telefonda kısa sürede işin hangi aşamada olduğunu öğrenme imkanına kavuşmuştur.

Temelinde insan sevgisi yatan ulusal hukuk değerlerimizin, uluslararası boyutta özgün bir düzeye çıkartılması konusunda birlikte yürütebileceğimiz çalışmaların, en kısa zamanda sonuçlandırılmasını temenn i ediyor, yeni adli yılın Yüce Türk Milleti'ne ve toplumun esenliği için uğraş veren tüm hukukçulara hayırlı olmasını diliyor, hepinize en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum.